

Υπάρχει σχέση μεταξύ ευρωκομμουνισμού, αλτουσεριανισμού και κομμουνισμού... Του Δ. Πατέλη.

Εισαγωγικό σημείωμα στην αναδημοσίευση.

Η τακτική των συμμαχιών, της διεύρυνσης και εμβάθυνσης των κοινωνικών και πολιτικών ερεισμάτων, είναι καθοριστικής σημασίας για την προοπτική του αγώνα των κομμουνιστών.

Αρκεί να υπάρχει σαφήνεια και πλήρης διαφάνεια ως προς τις αρχές, τη βάση, το πλαίσιο, τους όρους και τα όρια αυτών των συμμαχιών, κάθε συγκλίνουσας πορείας, κάθε συμπόρευσης.

Ακόμα και εάν πρόκειται για κάποια απλή δήλωση περιστασιακής προεκλογικής στήριξης μιας προσωπικότητας στο ΚΚΕ, απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στη διακρίβωση των αρχών, βάσει των οποίων γίνεται αυτή η -κατά κανόνα αμοιβαία- προσέγγιση. Πολλώ δε μάλλον εάν πρόκειται για πιο μακρόπνοη συμπόρευση.

Στο προτεινόμενο κείμενο εξετάζεται μια αντιπροσωπευτική περίπτωση συμπόρευσης: του συναδέλφου, ομότιμου πλέον καθηγητή του Ε.Μ.Π., κ. Γ. Μηλιού, βασικού εκπροσώπου του αλτουσεριανισμού εν Ελλάδα.

Η επιλογή δεν είναι τυχαία. Κατ' αρχήν, ουδόλως επικεντρώνεται στο πρόσωπο, ή/και στις διαπροσωπικές σχέσεις [\[1\]](#).

Έχει άραγε σχέση η αλτουσεριανή αίρεση με την επαναστατική θεωρία και μεθοδολογία του μαρξισμού;

Δεν είναι της παρούσης η ενδελεχής εξέταση του έργου του Λουί [Αλτουσέρ \(Althusser\)](#) στο οποίο εδράζεται η παραγωγή των συνεχιστών και των επιγόνων του.

Εδώ θα αρκεστώ σε μερικές επιγραμματικές επισημάνσεις.

Στο έργο του διακρίνονται δύο κύριες περίοδοι: 1) της δεκαετίας του 1960, όπου επικεντρώνει την προσοχή του στην επεξεργασία της φιλοσοφίας ως «θεωρίας των θεωρητικών πρακτικών» και 2) της δεκαετίας του 1970, οπότε εννοεί τη φιλοσοφία ως τεκμηρίωση της πολιτικής πάλης, ως «πολιτική εντός της θεωρίας», ως «σε τελική ανάλυση, πάλη των τάξεων εντός της θεωρίας».

Η πρώτη περίοδος χαρακτηρίζεται από την πολεμική κατά της πραγματιστικής ερμηνείας του μαρξισμού (κατά της εργαλειακής και επιλεκτικής χρήσης του στην τρέχουσα πολιτική), κατά της κυρίαρχης στη μεταπολεμική Γαλλία υπαρξιστικής, περσοναλιστικής, φαινομενολογικής κ.λπ. ερμηνείας του μαρξισμού.

Ο Αλτουσέρ δίνει έμφαση στα «ώριμα» (μετά το 1844) έργα του Μαρξ, στην αυτοτέλεια της επιστημονικής νόησης από την καθημερινή συνείδηση (της «θεωρίας» από την «ιδεολογία»), στον «μεθοδολογικό ρόλο της φιλοσοφίας», στην προσέγγιση της γνωστικής διαδικασίας ως πνευματικής παραγωγής κ.λπ.

Αποκαλεί τη στάση του «**θεωρητικό αντιανθρωπισμό**», όπου το συγκεκριμένο άτομο δεν συνιστά το αφετηριακό σημείο, αλλά το τελικό αποτέλεσμα της ανάλυσης της κοινωνίας. Απολυτοποιεί την ασυνέχεια στην ανάπτυξη της σκέψης του Μαρξ, την οποία οριοθετεί με την έννοια της (προερχόμενης από τον Μπασσελάρ) «**επιστημολογικής τομής**».

Ο Αλτουσέρ διακατέχεται από μια **ψυχοσωματική δυσανεξία στη διαλεκτική**.

Η «συμπτωματική ανάγνωση» (lecture symptomate) του Κεφαλαίου που προτείνει **στοχεύει στην κάθαρση του μαρξισμού από τη διαλεκτική και συνολικά από το «φενακισμένο περίβλημα» για την αποκάλυψη του «αληθινού πυρήνα του».**

Στην «ιστορικιστική» διαλεκτική της ολότητας αντιπαραθέτει τη μελέτη της «δομής με δεσπόζουσα» και «επικαθορισμό» (surdetermination)...

Κατά τη δεύτερη περίοδο (μετά την «αυτοκριτική» του) ο Αλτουσέρ αμβλύνει κάπως τις «θεωρητικίστικες» θέσεις του, χωρίς να τις εγκαταλείπει, και επιχειρεί να τις καταστήσει συμβατές με τον νέο ορισμό της φιλοσοφίας κατά τον οποίο η τελευταία ανάγεται στην πολιτική.

Η αλτουσεριανή **αναγωγή της φιλοσοφίας σε πολιτική, σε «ταξική πάλη στο χώρο της θεωρίας» είναι άκρως άγονη και τελικά υπονομευτική για την κοινωνική θεωρία και πράξη.** Αγνοεί και διαστρεβλώνει την ίδια την ιδιοτυπία της **πολιτικής ως μορφής κοινωνικής συνείδησης και πρακτικής.**

Αυτή η αναγωγή υπονομεύει και την ίδια την πολιτική (την οποία υποτίθεται ότι εξυπηρετεί με κραυγαλέα στράτευση), δεδομένου ότι της στερεί τη δυνατότητα θεωρητικής και μεθοδολογικής θεμελίωσης της όποιας στρατηγικής και τακτικής, η οποία είναι ανέφικτη χωρίς την προτρέχουσα και σχετικά αυτοτελή (αποστασιοποιημένη από το «βλέποντας και κάνοντας» και την εμπλοκή στο εκάστοτε «εδώ και τώρα» του πολιτικού ακτιβισμού) θεωρητική-φιλοσοφική έρευνα.

Η αναγωγή της φιλοσοφίας στην πολιτική, ακυρώνει τη σχετική αυτοτέλεια, τη διαμεσολαβητική απόσταση που επιτρέπει και διασφαλίζει τη στρατηγική καθολική εμβέλεια της φιλοσοφίας, γεγονός που καθιστά και την πολιτική κοντόφθαλμη, ετεροπροσδιοριζόμενη, αν όχι τυφλή.

Η αυθεντική κοινωνική θεωρία που χαράσσει δρόμους, παρά τις περί του αντιθέτου αγκυλώσεις, δεν ανάγεται σε έρποντα εμπειρισμό, που στην καλύτερη περίπτωση συνιστά «γενίκευση της πρακτικής», δηλαδή, εξ ορισμού, πάντα έπεται της όποιας **πρακτικής**, στο πνεύμα του αστικού θετικισμού, της χρησιμοθηρίας και του πραγματισμού.

Ο τρόπος με τον οποίο ο Αλτουσέρ έθεσε τα θεμελιώδη προβλήματα της μαρξιστικής θεωρίας εκ των πραγμάτων απορρίπτει τη συστηματική ανάλυση των νομοτελειών ανάπτυξης της επιστημονικής νόησης (βλ. **ιστορικό και λογικό, ανάβαση από το αφηρημένο στο συγκεκριμένο, διάνοια και λόγος, διαλεκτική λογική** κ.λπ.).

Συνιστά ένα απ' τα πιο διαδεδομένα εγχειρήματα ακύρωσης της **διαλεκτικής μεθοδολογίας του οργανικού όλου** και αναθεώρησης της επαναστατικής θεωρίας και μεθοδολογίας του μαρξισμού.

Συνοψίζοντας, μόνο με όρους άγνοιας, ημιμάθειας ή/και από παρεξήγηση μπορεί να θεωρεί κάποιος τον Αλτουσέρ και τους επιγόνους του μαρξιστές.

Η χονδροειδής αντιδιαλεκτική/μεταφυσική αναθεώρηση του μαρξισμού που εισηγήθηκε, έγινε ευρέως αποδεκτή από την αστική και μικροαστική διάνοηση της ΕΕ και άλλων κεφαλαιοκρατικών χωρών, ιδιαίτερα από αυτή τη συνιστώσα της που ο Μαρξ αποκαλούσε «καθηγητική επιστήμη».

Η αναγωγή της κοινωνίας/ιστορίας σε απρόσωπες μεταφυσικές δομές, συνδέεται με την έκπτωση της επιστημονικής εικόνας του κόσμου στην αστική φιλοσοφία, με τον εξοβελισμό της κοσμοθεωρητικής προβληματικής ως «μεταφυσικής», με την γενικότερη υποβάθμιση του κύρους της θεωρίας και τη λατρεία των «αντικειμενικών γεγονότων», των «δομών» και των «δεδομένων» στο πλαίσιο του θετικισμού.

Η μετεξέλιξη του τελευταίου από την αναλυτική της παράσταση στην αναλυτική της γλώσσας, η πορεία του μεταθετικισμού προς τον ανορθολογισμό, μαζί με την έκπτωση του δομισμού/στρουκτουραλισμού στο μεταδομισμό, άνοιξαν το δρόμο στη «μεταμοντέρνα» αποδόμηση και στη διάλυση των πάντων στη «διακειμενικότητα», υπό το πρίσμα της οποίας εξοβελίζεται πλέον και το ίδιο το «αντικειμενικό γεγονός».

Οι εξελίξεις αυτές συμβαδίζουν και με την προβληματική του εκφυλισμού της στρουκτουραλιστικής (στη βάση της γαλλικής εκδοχής του θετικισμού-επιστημονισμού) απόπειρας αναθεώρησης του μαρξισμού.

Η απόπειρα αυτή, εκκινώντας από την αλτουσεριανή «ιστορία χωρίς υποκείμενο» πέρασε εύκολα στη φουκοϊκή «μικροφυσική της εξουσίας», στη «βιοπολιτική» και στη μεταμοντέρνα αναγωγή γνώσης και επιστήμης σε «αφηγήματα» σε «κοινωνικές-συμβολικές κατασκευές» και παίγνια «ταυτοτήτων» κατά το δοκούν κ.ο.κ., που οδηγούν σε αδιέξοδες, ανορθολογικές και άκρως επικίνδυνες τάσεις (βλ. [Πατέλης Δ. Επιτακτική η ανάγκη συντριβής των ιδεολογημάτων και πρακτικών του αστικού δικαιωματοσμού.](#)).

Ας επανέλθουμε όμως στο κύριο θέμα μας.

Κρίνω ότι τα όποια πολιτικά διαβήματα σύγκλισης ή απόκλισης με ένα ιστορικό κόμμα όπως το ΚΚΕ, δεν είναι και δεν μπορούν να είναι θέμα γούστου ή/και στιγμιαίων-περιστασιακών προτιμήσεων. Τουναντίον, συνδέονται οργανικά με την όλη θεωρητική ή/και ιδεολογική σκευή των ανθρώπων, με τον όλο βίο και την πολιτεία τους.

Για κάθε σκεπτόμενο κομμουνιστή, η συμπόρευση εγείρει ερωτήματα που αφορούν τόσο τις πολιτικές/πρακτικές θέσεις, όσο και τη συνολική σχέση προς το μαρξισμό, την επαναστατική θεωρία και μεθοδολογία.

Ερωτήματα που αφορούν ευθέως τα χαρακτηριστικά τόσο των εκάστοτε συμπορευόμενων δυνάμεων, όσο και του φορέα που γίνεται αποδέκτης αυτής της στήριξης.

Ερωτήματα, τα οποία -κακώς- ενδέχεται μεν να θεωρούνται ήσσονος σημασίας έως αμελητέα σε συνθήκες ρουτίνας του αστικού κοινοβουλευτικού βίου, αλλά η σημασία των οποίων γίνεται καθοριστική σε συνθήκες κλιμάκωσης και γενίκευσης του εν εξελίξει Γ' Παγκοσμίου Πολέμου.

Ενός πολέμου που εγείρει επιτακτικά στο προσκήνιο την θεμελιώδη δυνατότητα ή αδυναμία του υποκειμένου, βάσει της θεωρητικής και πρακτικής διακρίβωσης της στάσης προς τα διακυβεύματα ζωής η θανάτου που εγείρει η σύρραξη για το κίνημα και την ανθρωπότητα.

Αναφέρω ενδεικτικά ορισμένα κομβικά ζητήματα και ερωτήματα θεωρίας και πράξης

που έθετα από τότε:

- Υπό ποιους όρους π.χ. είναι θεμιτή και επιθυμητή η συμπόρευση με το νυν ΚΚΕ δυνάμει με **μακρά θητεία στο μετερίζι του ευρωκομμουνισμού, με ιδιαίτερες επιδόσεις στο ...αγώνισμα του αντισοβιετισμού-αντικομμουνισμού;**
- Συμβιβάζεται άραγε το ΚΚΕ με -αστικά κατά βάση- **ιδεολογήματα περί «κρατικού καπιταλισμού» και «ιδιότυπων εκμεταλλευτικών καθεστώτων» στην ΕΣΣΔ και στις άλλες χώρες του πρώιμου σοσιαλισμού;**
- Αποδέχονται άραγε οι κομμουνιστές τα ιδεολογήματα περί **συλλήβδην απορριπτέου «σοβιετικού μαρξισμού», προτάσσοντας στο εξής αλτουσεριανά και άλλα ευρωκομμουνιστικά και νεομαρξιστικά δόγματα-σχήματα;**
- Θεωρούν άραγε οι κομμουνιστές ότι **το σύνολο της μαρξιστικής θεωρητικής παραγωγής (φιλοσοφικής, οικονομικής, πολιτικής κ.λπ.) της ΕΣΣΔ και των άλλων χωρών του πρώιμου σοσιαλισμού είναι άχρηστο και επικίνδυνο;**
- **Ποια και σε ποιο βαθμό αναθεώρηση-διαστρέβλωση του μαρξισμού θεωρείται αποδεκτή/ανεκτή από τους κομμουνιστές ως αναπόσπαστο στοιχείο της ιδεολογικής σκευής κάποιων συμπορευόμενων δυνάμει, υπό ποιους όρους και προς επίτευξη ποιων σκοπών;**
- Είναι συμβατή με την κομμουνιστική φιλοσοφία η **απόρριψη της επαναστατικής διαλεκτικής της ανάπτυξης, ως μεθοδολογικής βάσης επιστημονικής έρευνας της ιστορικής νομοτέλειας και επαναστατικού μετασχηματισμού της κοινωνίας;**
- Είναι συμβατή με την κομμουνιστική φιλοσοφία η **απόρριψη της διαλεκτικής ιστορικής διαδικασίας της ανάπτυξης κατά νομοτελή στάδια, με συγκεκριμένη ιστορική κλιμάκωση ποιοτικών, ποσοτικών και ουσιαστών μετασχηματισμών, αντικειμενικών και υποκειμενικών όρων, με αντίστοιχη αναβάθμιση μέσων, σκοπών, τρόπων και υποκειμένων;**
- Είναι συμβατή με την κομμουνιστική φιλοσοφία η **απόρριψη της ανάπτυξης (βάσει της οργανικής σχέσης των νόμων της διαλεκτικής) και η υιοθέτηση στη θέση της του δομισμού/στρουκτουραλισμού και του γραμμικού εξελικτισμού;**
- Είναι συμβατή με την κομμουνιστική φιλοσοφία η **υιοθέτηση και διακίνηση της ιδεολογίας και πρακτικής της Β' Διεθνούς περί «ιστορίας ως διαδικασίας χωρίς υποκείμενο» στην εκδοχή του αλτουσεριανού εμμενώς αντιδιαλεκτικού δομισμού;**
- Είναι συμβατή με την επαναστατική θεωρία η **απόρριψη του θεμέλιου της μαρξικής επιστήμης της πολιτικής οικονομίας: της εργασιακής θεωρίας της αξίας και η υποκατάστασή της από κάποια «χρηματική θεωρία της αξίας» και την συνακόλουθη «χρηματική θεωρία της υπεραξίας»;**
- Είναι συμβατή με τη στάση των κομμουνιστών η **εκ των πραγμάτων υποστήριξη της ιμπεριαλιστικής ολοκλήρωσης της ΕΕ-Φυλακής Λαών και του νομίσματος της, του Ευρώ, σαν να συνιστούν αυτά αναπόδραστη «κανονικότητα», με αντίστοιχη υιοθέτηση του αστικού/ιμπεριαλιστικού κοσμοπολιτισμού (ως δήθεν συνώνυμου με τον διεθνισμό) και η κατακεραύνωση κάθε αντίθετης άποψης ως «εθνικιστικής»;**
- Είναι συμβατή με ένα Κομμουνιστικό Κόμμα η **απόρριψη της μαρξιστικής-λενινιστικής επιστήμης της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας στο ιμπεριαλιστικό της στάδιο και η συνακόλουθη μετατροπή του ιμπεριαλισμού σε αφηρημένο και απροσδιόριστο «πουκάμισο αδειανό» που «φοριέται» από όλες τις χώρες του πλανήτη και τελικά ανάγεται σε βουλευσιαρχικά εννοούμενες πολιτικές επιλογές κάποιων «ελίτ»;**

- Είναι συμβατή με ένα Κομμουνιστικό Κόμμα η απόρριψη της καθοριστικής συμβολής του Β. Ι. Λένιν στη δημιουργική ανάπτυξη του μαρξισμού μέσω της πολιτικής οικονομίας του ιμπεριαλισμού, αλλά και της ίδιας της επιστημονικής κατηγορίας «ιμπεριαλισμός»;
- Είναι συμβατή με ένα Κομμουνιστικό Κόμμα η αγνόηση των επιστημονικών λενινιστικών κριτηρίων δυναμικής ιεράρχησης της παγκόσμιας «αλυσίδας του ιμπεριαλιστικού συστήματος» με τη διάκριση της θέσης και του ρόλου των ισχυρότερων ως προς το κεφάλαιο χωρών, των ιμπεριαλιστικών χωρών και η συνακόλουθη αναθεώρηση-σύγχυση μεταξύ των επιστημονικών κατηγοριών «ιστορικό στάδιο του ιμπεριαλισμού» και «ιμπεριαλιστική χώρα»;
- Είναι συμβατή με την μαρξιστική φιλοσοφία και πολιτική οικονομία η απόρριψη της συγκεκριμένης ιστορικής κατηγορίας «κοινωνικοοικονομικός σχηματισμός» και η υποκατάστασή της από μια στατική, δομική/στρουκτουραλιστική εξέταση των εθνών/κρατικών μορφωμάτων, σαν να είναι αυτά δήθεν απολύτως αυτοτελή, πρακτικά ασύνδετοι και αποσπασματικοί «εθνικοί σχηματισμοί», με ανύπαρκτη έως αποκλειστικά εξωτερική/επουσιώδη αλληλεπίδραση;
- Είναι συμβατή με την μαρξιστική φιλοσοφία και πολιτική οικονομία η παραίτηση από την επιστημονική διερεύνηση του όλο και πιο περίπλοκου στο σύγχρονο στάδιο του ιμπεριαλισμού πλέγματος άντλησης μονοπωλιακών υπερκερδών στο πλαίσιο των πολλαπλά διαμεσολαβημένων σχέσεων παραγωγής - σχέσεων υπερεκμετάλλευσης και κυριαρχίας παγκόσμιας εμβέλειας- και η αναγωγή των διεθνών οικονομικών σχέσεων σε εξωτερικές «αλληλεπιδράσεις/αλληλοεξαρτήσεις» μεταξύ «εθνικών κοινωνικοοικονομικών σχηματισμών» – δίκην στατικών δομικών στοιχείων κάποιας μεταφυσικά εννοούμενης φαραωνικής δομής, κατά τα αλτουσεριανά στρουκτουραλιστικά δόγματα;
- Είναι συμβατή με ένα Κομμουνιστικό Κόμμα η παραίτηση από την επιστημονική μαρξιστική εξέταση της θέσης και του ρόλου της ευρωπαϊκής, ευρωατλαντικής και παγκόσμιας χρηματιστικής ολιγαρχίας και των αντίστοιχων οργάνων διακρατικομονοπωλιακής επιβολής του ιμπεριαλισμού, αλλά και των πολυπλόκαμων και πολυεπίπεδων μηχανισμών διακρατικής, περιφερειακής και παγκόσμιας εκμετάλλευσης/απομύζησης υπεραξίας με την ποικιλομορφία των μονοπωλιακών υπερκερδών;
- Είναι συμβατή με ένα Κομμουνιστικό Κόμμα η απολογητική των κεφαλαιοκρατικών/ιμπεριαλιστικών ολοκληρώσεων αυταπάτη, βάσει της οποίας «οι εγχώριες κυρίαρχες τάξεις» και οι «ελίτ» (sic) των εκάστοτε «εθνικών κοινωνικοοικονομικών σχηματισμών» δρουν με περισσή αυτοτέλεια και ανεξαρτησία, έχοντας απλώς κάποια επικουρικά «ευρωπαϊκά στηρίγματα»;
- Είναι συμβατή με την μαρξιστική φιλοσοφία και πολιτική οικονομία η αναγωγή του ιμπεριαλισμού σε αλτουσεριανής κοπής βουλευσιαρχική επιλογή κάποιων «εγχώριων κυρίαρχων τάξεων» ή/και «ελίτ» λόγω «πολιτικού επικαθορισμού»;
- Είναι συμβατή με ένα Κομμουνιστικό Κόμμα η παραίτηση από τον πρακτικό αντιιμπεριαλιστικό αγώνα (κατά ΗΠΑ-NATO-ΕΕ) με την αφηρημένη επίκληση (την μπάλα στην εξέδρα, ή/και στις ελληνικές καλένδες) της «καθαρής ταξικής πάλης»;
- Είναι συμβατή με ένα Κομμουνιστικό Κόμμα η αναγωγή του κομμουνισμού σε αφηρημένη «κριτική και αμφισβήτηση»;
- Είναι συμβατή με το κόμμα η απολογητική του ιμπεριαλισμού που θέτει ως όρο για την αποχώρηση από το NATO, τη διάλυση του NATO;

- Είναι συμβατή με ένα ιστορικό Κομμουνιστικό Κόμμα **η απόρριψη της διαλεκτικής σχέσης στρατηγικής-τακτικής, η απόσπαση της στρατηγικής από την τακτική και η εξαίρεση ακόμα και της λέξης «τακτική» από το κομματικό λεξιλόγιο, ή μήπως συνιστά διολίσθηση στον έρποντα τακτικισμό με φραστική φετιχοποίηση της «καθαρής στρατηγικής» και της «ταξικής πάλης»;**

Και άλλα πολλά...

Οι πολιτικές συμμαχιών συνδέονται οργανικά με τις ιεραρχήσεις και την ασκούμενη πολιτική του φορέα στην εκάστοτε συγκυρία. Επομένως, η αναγκαία για τις εκάστοτε προτιμητέες συμμαχίες αμοιβαία μετατόπιση πρακτικών-πολιτικών θέσεων και ιδεολογικής-προπαγανδιστικής πλαισίωσης των τελευταίων είναι απαραίτητο να αναδεικνύονται και να γίνονται αντικείμενο ανοικτής, δημόσιας, ορθολογικής-επιστημονικής συζήτησης.

Μόνο αυτή η στάση και αντιμετώπιση προσιδιάζει στους κομμουνιστές.

Είναι σαφές ότι εδώ δεν έχουμε μια τυχαία δήλωση στήριξης του ΚΚΕ.

Δεν μπορούμε να προβούμε σε δίκη προθέσεων.

Εικασίες κάνουμε βάσει όσων είναι δημόσια γνωστά.

Ωστόσο, η μετατόπιση ενός ανθρώπου με την ως άνω θεωρητική και ιδεολογική σκευή και πολιτική θητεία δεν μπορεί να αποϊδεολογικοποιείται, δεν μπορεί να προβάλλει ως δήθεν κοσμοθεωρητικά και ιδεολογικά ουδέτερη.

Η κοσμοθεωρία και η ιδεολογία, δεν είναι επουσιώδη θέματα για τους κομμουνιστές.

Δεν είναι μανδύες ή προσωπεία, που μπορεί κάποιος να ενδύεται και απεκδύεται όπως και όποτε του καπνίσει.

Βάσει της μαρξιστικής επιστήμης, η θεωρία και η μεθοδολογία του ανθρώπου έχει νόημα, μόνον όταν από αυτήν εμφορείται και νοηματοδοτείται το σύνολο της ύπαρξης και δράσης του, όταν αυτή συμπυκνώνεται και εκφράζεται ως στάση ζωής, όταν διέπει τη ζωή του ανθρώπου. Πολύ περισσότερο αυτό ισχύει για την θεωρία και μεθοδολογία ενός Κομμουνιστικού Κόμματος.

Η θεωρία και η μεθοδολογία, εφ' όσον αναπτύσσονται απρόσκοπτα και συγκροτημένα, επιτρέπουν την επιστημονική περιγραφή και εξήγηση της πραγματικότητας, την επιστημονική πρόβλεψη αυτού που μέλλει γενέσθαι, και βάσει αυτών των λειτουργιών τους: τη χάραξη σκοπού, στρατηγικής και τακτικών.

Μόνον έτσι, μετά λόγου γνώσεως, αποκτά περιεχόμενο και προοπτική ο επαναστατικός αγώνας.

Όπως κατέδειξαν οι θεμελιωτές της επαναστατικής θεωρίας, **χωρίς επαναστατική θεωρία, η πράξη είναι τυφλή** (βλ. και [Πατέλης Δ. Μόνο επιστημονικά κάνουμε ελκτική δύναμη τον κομμουνισμό.](#)).

Πρακτικές και μεθοδεύσεις που κινούνται έξω απ' αυτή τη μαρξιστική αρχή, οδηγούν νομοτελώς σε άκρως επικίνδυνους καιροσκοπισμούς, άσχετους με το περιεχόμενο και το νόημα του επαναστατικού κινήματος.

Κάθε άλλη αντίληψη αυτού του θέματος, δεν έχει την παραμικρή σχέση με επαναστατική στάση ζωής, μιας και είναι δηλωτική υποκρισίας, διάστασης λόγων και έργων και άλλων παρόμοιων εκφυλιστικών φαινομένων.

Επομένως, σε παρόμοιες μετατοπίσεις, είναι μείζονος σημασίας η στάση του δρώντος προσώπου έναντι της μέχρι τούδε πολιτικής του πορείας, έναντι της θεωρητικής και ιδεολογικής παραγωγής και σκευής του, αλλά και η στάση του πολιτικού φορέα-αποδέκτη/υποδοχέα των μετατοπίσεων.

Όσο η στάση αυτή δεν εξετάζεται δημόσια, δύο τινά μπορούν να συμβαίνουν: αυτός που έχει προβεί στη μετατόπιση είτε

- 1. θεωρεί τη μετατόπιση ανεξάρτητη από τις προηγούμενες θέσεις του, άρα και την ιδεολογία του δευτερεύουσας σημασίας, είτε**
- 2. βλέπει αυτή τη μετατόπιση ως μέσο-όχημα για την προώθηση, διάδοση και εφαρμογή σκοπών που συνδέονται οργανικά και αδιάλειπτα με την όλη πορεία, τις θέσεις και την ιδεολογία του, στις οποίες παραμένει πιστός, την εφαρμογή/προαγωγή των οποίων επιδιώκει με συνέπεια σε κάθε επόμενο βήμα του.**

Ειλικρινά, δεν ξέρω τι είναι χειρότερο και πιο επικίνδυνο ανάμεσα σε αυτές τις εκδοχές υποκρισίας, εργαλειακών σχέσεων και κρυψίνοιας...

Εκείνο που είναι μονοσήμαντα καταστροφικό για το κομμουνιστικό κίνημα, είναι η εξοικείωση με τέτοια εργαλειακή/καιροσκοπική στάση προς τη θεωρία, τη μεθοδολογία και τη στάση ζωής ως μια καθ' όλα αποδεκτή και προτιμητέα «κανονικότητα».

Και αυτό δεν αφορά αποκλειστικά κάποιο μεμονωμένο πρόσωπο που προέβη σε δήλωση στήριξης...

Βλ. επίσης:

[Πατέλης Δ. \(2014\). Ιμπεριαλιστική ολοκλήρωση, ανισομέρεια και "ασθενής κρίκος".](#)

[Πατέλη Δ. «Κατασκευή», «διόρθωση» ή ολική καταστροφή της ταυτότητας του ανθρώπου;](#)

[Πατέλη Δ. Αντικομμουνισμός και περί «ολοκληρωτισμού» ιδεολογήματα...](#)

Πατέλης Δ. [Η ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.](#)

[Δ. Πατέλης. Κοινωνική νομοτέλεια: θεωρητικό κεκτημένο και «Λογική της Ιστορίας». Εννοιολογικές και μεθοδολογικές επισημάνσεις.](#)

Πατέλης Δ. [Κοινωνικές Επιστήμες και Μεθοδολογία του Οργανικού Όλου: Πέραν του](#)

[Διπόλου Ποιοτικών και Ποσοτικών Μονομερειών.](#)

[Πατέλης Δημήτρης. Για τη θεωρία και μεθοδολογία της διαλεκτικής υλιστικής αντίληψης της ιστορίας. Μια εισαγωγή στον ιστορικό υλισμό. 2020](#)

[Πατέλης Δ. Δομική κρίση πόλεμος και προοπτικές ανάπτυξης-διεξόδου απ' τα συστημικά αδιέξοδα για τη χώρα και την ανθρωπότητα.](#)

Πατέλης Δ. [Αντισοβιετισμός-αντικομμουνισμός, πρακτορολογία και συκοφαντίες.](#)

[1] Με τον κ. Γ. Μηλιό γνωριζόμαστε από την δεκαετία του 1980 και έχουμε συνυπάρξει και αντιπαρατεθεί σε συνέδρια, ημερίδες και σε αρκετές εκδηλώσεις αμοιβαίου ενδιαφέροντος. Η φιλοσοφία, η μεθοδολογία και η κοσμοθεώρηση του καθ' ενός μας είναι από μη συμβατές έως εκ διαμέτρου αντίθετες. Ωστόσο, μεταξύ μας υπάρχει μια διαπροσωπική σχέση επικοινωνίας και αμοιβαίου σεβασμού, η οποία -θέλω να ελπίζω- μας επιτρέπει να συμφωνούμε ή/και να διαφωνούμε επικεντρώνοντας τον διάλογο στα επίδικα θεωρητικά και πρακτικά ζητήματα, πέρα από διαπροσωπικές φορτίσεις.

Εκ νέου περί των σχέσεων ευρωκομμουνισμού, αλτουσεριανισμού και κομμουνισμού... Δήλωση στήριξης, διάλογος και αρχές...

Του Δημήτρη Πατέλη.

Δημοσιεύθηκε 20 Ιανουαρίου 2019 στην [Συλλογικότητα αγώνα για την ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ](#)

Ο κ. Γ. Μηλιός τάσσεται εσχάτως αναφανδόν υπέρ του ΚΚΕ! Το επιβεβαιώνει ρητά και σε πρόσφατη συνέντευξή του («Αναγκαίος ο διάλογος και η στήριξη του ΚΚΕ». Εφημερίδα των Συντακτών 19.1.2019). Θα ρωτούσε κανείς εύλογα: και λοιπόν; Τι το μεμπτό υπάρχει σε αυτό; Δεν μπορεί ένας προβεβλημένος και διακεκεριμένος πολιτικός και διανοούμενος της αριστεράς να αλλάξει απόψεις και θέση; Είδε ένας άνθρωπος κάπου φως ιλαρόν αγωνιστικής συνέπειας και προσχωρεί! Άλλωστε, ιδιαίτερα σε προεκλογικές περιόδους, είναι σύνηθες να γίνονται δηλώσεις στήριξης κομμάτων εκ μέρους διαφόρων ανθρώπων και ομάδων.

Οφείλω να επισημάνω, ότι δεν έχω την παραμικρή πρόθεση να αυτοαναγορευτώ σε κριτή του ποιος τάσσεται με ποιόν στη σύγχρονη πολιτική σκηνή. Άλλωστε, σε μιαν αστική δημοκρατία, οι επιλογές αυτές άπτονται των δικαιωμάτων του πολίτη και του ανθρώπου. Από αυτή την τυπική άποψη λοιπόν, δεν μου πέφτει λόγος. Επιπλέον, από το 1989 δεν έχω οργανωτική σχέση με αυτό το κόμμα ούτε και με κάποιο άλλο.

Η επιλογή μου αυτή ήταν και παραμένει συνειδητή. Συνδέεται με τη μαρξιστική επιστημονική αντίληψη περί κομματικότητας. Σε αντίθεση με τις τρέχουσες

αντιλήψεις, κομματικότητα είναι η ανώτερη μορφή επαναστατικής συνείδησης, συνείδησης του υποκειμένου του επαναστατικού αγώνα για την επίτευξη της ενοποίησης της ανθρωπότητας, του κομμουνισμού.

Με βάση αυτή την αντίληψη κρίνεται το κάθε βήμα, η κάθε ιεράρχηση (στρατηγικών και τακτικών) σκοπών και μέσων του αγώνα (θεωρητικών, πρακτικών, ιδεολογικών, οργανωτικών κ.λπ.). Άρα, αν εγκαταλείψουμε το πεδίο των τυπικών σχέσεων δικαιωμάτων, η περιεκτική και συμβολική πλευρά τέτοιων διαβημάτων, δεν μπορεί να αφήνει αδιάφορο όποιον αντιλαμβάνεται ή/και θεωρεί εαυτόν στρατευμένο σε αυτό τον αγώνα.

Η περίπτωση του κ. Γ. Μηλιού δεν είναι τυχαία. Αρκεί να γνωρίζει κανείς στοιχειωδώς την πολύπλευρη ερευνητική, συγγραφική, διδακτική και πολιτική του δράση. Πρόκειται για ένα δραστήριο διανοούμενο της αριστεράς, ο οποίος έχει πλούσιο θεωρητικό έργο μαρξιστικό, ή -τέλος πάντων- μαρξιστικής αναφοράς, είναι καθηγητής του ΕΜΠ και διευθύνει την τριμηνιαία επιθεώρηση "θέσεις". Επομένως, πολιτικά διαβήματα εκ μέρους μιας προσωπικότητας τέτοιου τύπου, δεν είναι θέμα ιδιωτικού γούστου, δεν μπορούν να αποτιμώνται ως άσχετα με την μέχρι τούδε πορεία της, με την όλη θεωρητική ή/και ιδεολογική της σκευή. Άρα, το εν λόγω διάβημα της στήριξης ενός πολιτικού κόμματος με τέτοια πλούσια ιστορία, θέτει εκ των πραγμάτων ερωτήματα που αφορούν τη σχέση προς το μαρξισμό, τη θεωρία και μεθοδολογία τόσο της εν λόγω προσωπικότητας, όσο και του φορέα που γίνεται αποδέκτης αυτής της στήριξης. Εφ' όσον η στήριξη αυτή προέκυψε προσφάτως, η ορθολογική της εξήγηση είναι εφικτή μέσω της βέλτιστης δυνατής σφαιρικής ανάδειξης των αντικειμενικών και υποκειμενικών όρων αυτής της (ατομικής, μονομερούς είτε/και διμερούς, αμφίδρομης;) προσέγγισης, αυτής της μετατόπισης θέσεων.

Στο σημείωμα αυτό θα περιοριστώ σε μερικές ενδεικτικές επισημάνσεις με αφορμή την τελευταία συνέντευξη. Ο κ. Μηλιός, ως γνωστόν, επί δεκαετίες έχει δρέψει δάφνες εις το λαμπρόν πεδίο δόξης του «ευρωκομμουνιστικού» αντισοβιετισμού-αντικομμουνισμού (ως διαπρύσιος κήρυξ των ιδεολογημάτων περί «κρατικού καπιταλισμού» στην ΕΣΣΔ και στις άλλες χώρες του πρώιμου σοσιαλισμού). Είναι μαχητικός πολέμιος ενός φαντασιακού στην ανιστορικότητά του μορφώματος, που αποκαλεί «σοβιετικό μαρξισμό» (αντιληπτό βάσει αλτουσεριανών και άλλων δογμάτων-σχημάτων, ως κάτι το μεταφυσικά ομοιογενές και αδιαφοροποίητο), χωρίς να έχει ο ίδιος πρόσβαση σε πρωτογενείς πηγές επί της ποικιλομορφίας και ιδιοτυπίας της θεωρητικής παραγωγής στην ΕΣΣΔ. Έχει διαπρέψει και στην αναθεώρηση-διαστρέβλωση του μαρξισμού: απόρριψη της διαλεκτικής αλλά και της μαρξικής εργασιακής θεωρίας της αξίας, υιοθέτηση και διακίνηση της ιδεολογίας και πρακτικής της Β' Διεθνούς περί «ιστορίας ως διαδικασίας χωρίς υποκείμενο» στην εκδοχή του αλτουσεριανού αντιδιαλεκτικού δομισμού, υποστήριξη της ιμπεριαλιστικής ολοκλήρωσης της ΕΕ-Φυλακής Λαών και του Ευρώ με αντίστοιχη κατακεραύνωση κάθε αντίθετης άποψης ως «εθνικιστικής», κ.λπ. Διετέλεσε επί μακρόν «σκιώδης υπουργός οικονομικών» του ΣΥΡΙΖΑ απ' τον οποίο αποστασιοποιήθηκε εν ευθέτω χρόνω, και παραιτήθηκε μεν από το Τμήμα Οικονομικής Πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ (18.3.2015), ανταμείφθηκε δε δια της υπηρεσίας του με διορισμό απ' την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ στην τιμητική θέση του προέδρου του Φεστιβάλ Αθηνών... Εξ όσων γνωρίζω, οι παραπάνω θέσεις δεν υιοθετούνται από το ΚΚΕ και τον κόσμο που αυτό συσπειρώνει και επηρεάζει.

Θα ανέμενε λοιπόν κανείς, ότι με την πρώτη δημόσια τοποθέτησή του περί

στήριξης του ΚΚΕ, ο κ. Μηλιός θα έλεγε κάτι για όλες αυτές τις θέσεις και επιδόσεις του, βάσει των οποίων επί δεκαετίες βρισκόταν σε οξύτατη δημόσια σύγκρουση με τον πολιτικό χώρο που εσχάτως στηρίζει και τους ανθρώπους του.

Φευ! Ο επί δεκαετίες ευρωκομμουνισμός & αντισοβιετισμός του, η ευρωλαγνεία του και η όλη αναθεωρητική του πορεία δεν θίγονται καν στη συνέντευξη. Εκεί βλέπουμε άλλα λόγια ν' αγαπιόμαστε και περί διαλόγου προθέσεις... Δεν προβαίνει καν σε ίχνος αυτοκριτικής για το αλτουσεριανό περιοδικό που διευθύνει, για το όλον «ερευνητικό και συγγραφικό του έργο» και τις ιδεολογικοπολιτικές του θέσεις. Τουναντίον, σπεύδει να εξάρει την αυτοκριτική του ΚΚΕ, την «εντυπωσιακή επανεκτίμηση των αναλύσεων του παρελθόντος, η οποία μάλιστα περιέχει στοιχεία αυτοκριτικής. Ακόμα εντυπωσιακότερη είναι η αποτίμηση της δικής τους ιστορίας (που σε μεγάλο βαθμό είναι και δική μου, της πλειοψηφίας των κομμουνιστών μέχρι το 1968). Ανοίγουν την αναγκαία συζήτηση για το μαρξισμό, την κοινωνική αλλαγή, το σοσιαλισμό, και σε αυτή τη γόνιμη διαδικασία δεν πρέπει να μείνουν μόνοι. Διαφορές μπορεί να παραμένουν, όμως ο διάλογος που ξεκίνησε αντικειμενικά αφορά όλα τα τμήματα της επαναστατικής αντικαπιταλιστικής Αριστεράς». Έστω ότι «ο διάλογος που ξεκίνησε αντικειμενικά αφορά όλα τα τμήματα της επαναστατικής αντικαπιταλιστικής Αριστεράς». Ερώτημα: από πότε ο συνεντευξιαζόμενος κατατάσσει εαυτόν στην «επαναστατική αντικαπιταλιστική Αριστερά»;

Αρνείται (προς το παρόν;) τη συμμετοχή σε ψηφοδέλτια, που θα μπορούσε να είναι κίνητρο για τέτοια μετατόπιση βάσει μιας κοντόφθαλμης μεθόδευσης. Ωστόσο, υπάρχουν και άλλοι τρόποι να χειριστεί κανείς τη δήλωση στήριξης στο ΚΚΕ ως κολυμβήθρα του Σιλβάμ, τραμπολίνο και άλλοθι για περαιτέρω προβολή και επιβολή των «ανανεωτικών» του θέσεων...

Άλλωστε, ο ακαδημαϊκός «μαρξιστής» μας δηλώνει: «Πολιτική για μένα είναι πρωτίστως η κριτική και αμφισβήτηση του υπάρχοντος»! Σε αυτή την ...εμβριθή θέση, συμπυκνώνεται, ο άγονος δήθεν ριζοσπαστισμός των επιγόνων του Χέγκελ, των «νεαρών εγγελιανών» που συνέτριψε ο νεαρός Μαρξ ήδη από το 1844, ως άγονο και αδιέξοδο αστικό φιλελεύθερο υποκειμενικό ιδεαλισμό...

Αποφεύγει emphaticά κάθε αναφορά στον ιμπεριαλισμό, στην ιμπεριαλιστική ολοκλήρωση της ΕΕ και τη συνακόλουθη ανταγωνιστική ανισομέρεια εντός της, βγάζοντας λάδι την ΕΕ για όλα τα δεινά της τελευταίας δεκαετίας και πετώντας την μπάλα στην αυστηρά εγχώρια «ταξική» εξέδρα: «Η άποψη ότι επρόκειτο κυρίως για σύγκρουση Ελλάδας – ΕΕ είναι εσφαλμένη. Η βασική σύγκρουση ήταν ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία, για το ποιος θα πληρώσει και σε ποιο βαθμό το κόστος της κρίσης»! Επιπλέον, αναφερόμενος στην κυβερνητική πολιτική του 2015, εκτιμά: «φαίνεται ότι υπήρχε δυνατότητα για την επίτευξη μιας διαφορετικής συμφωνίας προς όφελος των λαϊκών τάξεων, αν η κυβέρνηση είχε την πρόθεση να συγκρουστεί με τις εγχώριες κυρίαρχες τάξεις και τα ευρωπαϊκά τους στηρίγματα»!

Λες και η σύγκρουση κεφάλαιο-εργασία σε συνθήκες ιμπεριαλιστικών ολοκληρώσεων δρα αποκλειστικά στο εσωτερικό του «ελληνικού καπιταλιστικού σχηματισμού» κατά τα αλτουσεριανά στρουκτουραλιστικά δόγματα. Λες και η αστική τάξη της χώρας -κατά τη δική του «μαρξιστική» πλουραλιστική διατύπωση «οι εγχώριες κυρίαρχες τάξεις» (sic)- δρα με περισσή αυτοτέλεια και ανεξαρτησία, έχοντας απλώς κάποια επικουρικά «ευρωπαϊκά στηρίγματα»... Λες και επί σύγχρονου

ιμπεριαλισμού δεν υπάρχει ευρωπαϊκή, ευρωατλαντική και παγκόσμια χρηματιστική ολιγαρχία, ούτε τα αντίστοιχα όργανα διακρατικομονοπωλιακής επιβολής...

Άλλωστε, κατά τον κ. Μηλιό «η λιτότητα δεν είναι πολιτική της ΕΕ, γενικώς κι αορίστως. Είναι η πολιτική των κυρίαρχων τάξεων συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας»! Τρομερή ανάλυση! Η πολιτική των κυρίαρχων τάξεων δεν συνδέεται με την ιμπεριαλιστική ολοκλήρωση της ΕΕ, ούτε και με τα θεσμικά και εξωθεσμικά όργανά της! Η ΕΕ είναι ένα ευαγές ίδρυμα υπεράνω τάξεων, τόσο καλό, που ο κ. Μηλιός δεν διανοείται να πει κάτι εναντίον του, πολλώ δε μάλλον να προτείνει την έξοδο της Ελλάδας ή άλλων χωρών από αυτήν. Άλλωστε, έχω και προσωπική εμπειρία δημόσιας απάντησής του σε τοποθέτησή μου περί αναγκαιότητας εξόδου από ΕΕ και ευρώ, όπου με κατακεραύνωσε ως «αντι-ΕΕ, άρα: εθνικιστή», μιας και ο διεθνισμός του είναι συνυφασμένος με την εν λόγω ιμπεριαλιστική ολοκλήρωση, με τη φυλακή λαών της ΕΕ!

Μη βιαστείτε να κατηγορήσετε τον κ. Μηλιό για έλλειμμα αντιιμπεριαλισμού. Όλα κι όλα! Είναι υπέρ της αποχώρησης ή της μη ένταξης στο NATO, με όρο τη διάλυση του NATO! Ερώτημα πρώτο: δεδομένου του αλληλένδετου ΕΕ-NATO στον ευρωατλαντικό ιμπεριαλιστικό άξονα, πως ακριβώς φαντάζεται διάλυση του κακού NATO και διατήρηση της αγαπημένης του ΕΕ; Είναι σαφές ότι το αλληλένδετο των οργάνων διακρατικομονοπωλιακής επιβολής απορρέει νομοτελώς από τη δομή και τις λειτουργίες των πανίσχυρων Πολυκλαδικών Διεθνικών Μονοπωλιακών Ομίλων και των ολοκληρώσεών τους, του νυν χρηματιστικού κεφαλαίου, θεσμική-εξωθεσμική πολιτική συμπύκνωση, συγκρότηση και έκφραση των οποίων είναι η ΕΕ, με αντίστοιχο πολεμικό βραχίονα (ως συνέχεια αυτής της πολιτικής με άλλα μέσα) το NATO. Ερώτημα δεύτερο: πως θα γίνει αυτή η διάλυση, δεν μας εξηγεί ο κ. καθηγητής. Οι πολεμικές συμμαχίες διαλύονται είτε με πόλεμο (κατά κανόνα με ήττα τους), είτε (πολύ σπανίως) κοινή συναινέσει. Στην πρώτη περίπτωση, ο πόλεμος, η ήττα που θα διαλύσει το NATO (και όχι μόνο) θα είναι αποτέλεσμα είτε άλλου εμπόλεμου συνασπισμού, είτε/και ταξικού επαναστατικού πολέμου. Τι από αυτά προτάσσει ο κ. Μηλιός; Στην (μάλλον απίθανη) περίπτωση συναινετικής διάλυσης, βάσει αυτής της θέσης, ακόμα και 2 χώρες να απομείνουν σε αυτό, πχ. ΗΠΑ και Ελλάδα (η πλέον δουλικά πιστή σύμμαχος τα τελευταία χρόνια), το σύμφωνο θα διατηρείται...

Ξέρω την κατάσταση της θεωρητικής και μεθοδολογικής παιδείας της νυν αριστεράς. Γνωρίζω ότι εκείνο που μένει με όρους τρέχουσας προπαγάνδας και οπαδικής πρόσληψης, δεν είναι το περιεχόμενο της συνέντευξης, τα όσα αναφέρονται η αποσιωπούνται σε αυτήν, αλλά ο τίτλος της είδησης: «στήριξη του ΚΚΕ». Τα υπόλοιπα, δυστυχώς, εκλαμβάνονται κατά κανόνα ως ασήμαντες λεπτομέρειες που ενδέχεται να αφορούν κάποιους ειδικούς, είτε ακόμα και κάποιους κακεντρεχείς «κολλημένους»...

Έτσι, ακόμα και έχοντας διαβάσει τα παραπάνω, θα μπορούσε να πει κανείς: και λοιπόν; Παρ' όλες τις ιδιότυπες θέσεις και διαφωνίες του ένας άνθρωπος στηρίζει το ΚΚΕ. Δεν είναι άραγε αυτό ενδεικτικό του ανοδικού ρεύματος επιρροής και απήχησής του;

Είναι σαφές ότι εδώ δεν έχουμε μια τυχαία δήλωση στήριξης του ΚΚΕ. Δεν μπορούμε να προβούμε σε δίκη προθέσεων. Εικασίες κάνουμε βάσει όσων γνωστοποιούνται δημόσια. Ωστόσο, η μετατόπιση ενός ανθρώπου με την ως άνω θεωρητική και ιδεολογική σκευή δεν μπορεί να αποϊδεολογικοποιείται, δεν

μπορεί να προβάλλει ως δήθεν κοσμοθεωρητικά και ιδεολογικά ουδέτερη. Η κοσμοθεωρία και η ιδεολογία, δεν είναι επουσιώδη θέματα. Δεν είναι μανδύες ή προσωπεία, που μπορεί κάποιος να ενδύεται και απεκδύεται όπως και όποτε του καπνίσει. Βάσει της μαρξιστικής επιστήμης, η θεωρία και η μεθοδολογία του ανθρώπου έχει νόημα, μόνον όταν από αυτήν εμφορείται και νοηματοδοτείται το σύνολο της ύπαρξης και δράσης του, όταν αυτή συμπυκνώνεται και εκφράζεται ως στάση ζωής, όταν διέπει τη ζωή του ανθρώπου.

Η θεωρία και η μεθοδολογία, εφ' όσον αναπτύσσονται απρόσκοπτα και συγκροτημένα, επιτρέπουν την επιστημονική περιγραφή και εξήγηση της πραγματικότητας, την επιστημονική πρόβλεψη αυτού που μέλλει γενέσθαι, και βάσει αυτών των λειτουργιών τους: τη χάραξη σκοπού, στρατηγικής και τακτικών. Μόνον έτσι, μετά λόγου γνώσεως, αποκτά περιεχόμενο και προοπτική ο επαναστατικός αγώνας. Όπως κατέδειξαν οι θεμελιωτές της επαναστατικής θεωρίας, χωρίς επαναστατική θεωρία, η πράξη είναι τυφλή. Πρακτικές και μεθοδεύσεις που κινούνται έξω απ' αυτή τη μαρξιστική αρχή, οδηγούν νομοτελώς σε καιροσκοπισμούς, άσχετους με το περιεχόμενο και το νόημα του επαναστατικού κινήματος.

Κάθε άλλη αντίληψη αυτού του θέματος, δεν έχει την παραμικρή σχέση με επαναστατική στάση ζωής, μιας και είναι δηλωτική υποκρισίας, διάστασης λόγων και έργων και άλλων παρόμοιων εκφυλιστικών φαινομένων. Επομένως, σε παρόμοιες μετατοπίσεις, είναι μείζονος σημασίας η στάση του δρώντος προσώπου έναντι της μέχρι τούδε θεωρητικής και ιδεολογικής παραγωγής και σκευής του.

Εδώ, δύο τινά μπορούν να συμβαίνουν: αυτός που έχει προβεί στη μετατόπιση, είτε θεωρεί τη μετατόπιση ανεξάρτητη από τις προηγούμενες θέσεις του, άρα και την ιδεολογία του δευτερεύουσας σημασίας, είτε βλέπει αυτή τη μετατόπιση ως μέσο-όχημα για την προώθηση, διάδοση και εφαρμογή σκοπών που συνδέονται με τις θέσεις και την ιδεολογία του, στις οποίες παραμένει πιστός με συνέπεια. Ειλικρινά, δεν ξέρω τι είναι χειρότερο και πιο επικίνδυνο ανάμεσα σε αυτές τις εκδοχές υποκρισίας, εργαλειακών σχέσεων και κρυψίνοιας. Εκείνο που είναι μονοσήμαντα καταστροφικό για το κομμουνιστικό κίνημα, είναι η εξοικείωση με τέτοια εργαλειακή στάση προς τη θεωρία ως μια κανονικότητα. Και αυτό δεν αφορά αποκλειστικά το πρόσωπο που προέβη σε δήλωση στήριξης...